

у своїй роботі орієнтується саме на них, то у решти студентів (а така решта часто може бути більшою частиною групи) посилюється тривожність та невпевненість у власних знаннях.

Таким чином, одним із шляхів подолання існуючих та попередження виникнення нових комунікативних бар'єрів є врахування викладачем індивідуальних особливостей та загального рівня знань студентів. Ключем до впевненості у власних знаннях є відчуття успіху, а тому викладач повинен якомога частіше звертати увагу саме на позитивні досягнення у роботі своїх студентів.

Ще одним чинником, що перешкоджає успішному налагодженню процесу професійної іншомовної підготовки у технічних ВУЗах є сам факт оцінювання рівня набутих знань. Для значної кількості студентів досить потужним демотивуючим фактором є різноманітні тести та контрольні зрізи, які деякі викладачі, в свою чергу, використовують не лише як інструмент виявлення поступу у вивченні мови, а й як фактор додаткової мотивації. Так, наприклад, завдання вивчити слова і підготуватися до словникового диктанту на наступному занятті викликає тривожність і невпевненість у багатьох студентів; вони спрямовують свої зусилля на механічне виконання завдання аби забезпечити собі бажаний результат. Таке завдання не сприяє підвищенню мотивації студентів, крім того, цей підхід не є ефективним у вивченні мови. Не йдеться, звичайно, про те, що не повинно бути контрольних робіт, а лише про те, що не варто переважувати ними навчальний процес. Тому викладачам варто досить ретельно обмірковувати питання доцільності проведення різноманітних контрольних робіт і розглядати можливість досягнення поставленої мети (моніторинг поточної успішності студентів) іншими методами, наприклад, активно використовуючи техніки самостійного оцінювання власних знань студентами (self monitoring, self assessment). Завдання, спрямовані на перевірку набутих знань мають на меті інформувати викладача і допомагати студентам бачити свій прогрес. Час, який студенти витрачають на написання тесту, а викладач на його перевірку, можна використати на спільну діяльність, яка сприяє подоланню комунікативних бар'єрів.

До причин виникнення бар'єрів у вивченні англійської мови варто віднести й вибір невідповідної навчальної стратегії (тобто методу, який студенти свідомо використовують для покращення іншомовної мовленнєвої компетенції) або незнання студентів про існування альтернативних способів опанування того чи іншого матеріалу. Важливим завданням викладача є визначення поточних технік та прийомів, якими студенти користуються для вирішення тих чи інших завдань. Один із способів досягнення цієї мети – після виконання певної вправи провести групову дискусію, спрямовану на визначення того, яким саме чином студенти виконували дане завдання, звертаючи особливу увагу на навчальні стратегії, які вони називають. Інший спосіб – розробити анкету та попросити студентів відповісти на її питання відразу після виконання вправи.

Навчальна стратегія повинна належним чином співвідноситися із типом завданням, його метою та відповідати стилю навчання конкретного студента. Також при виборі навчальних стратегій варто брати до уваги гендерні аспекти, індивідуальні особливості студентів у групі, а також вік та вже наявний рівень комунікативної компетенції. Викладачеві варто приділяти увагу тому, аби навчити студентів обирати правильну стратегію навчання (strategy training), причому таке навчання має бути природно інтегровано у основну діяльність з вивчення мови. Доволі ефективним методом навчити студентів правильно обрати навчальну стратегію для того чи іншого завдання є так зване «мислення вголос», коли викладач детально коментує свої власні дії у процесі виконання вправи спільно зі студентами. Такий підхід дозволяє студентам більш свідомо поглянути на процес вивчення іноземної мови та значення навчальних стратегій у ньому.

Досвід свідчить, якщо при викладанні англійської мови було обрано відповідний курс, студенти отримують задоволення від процесу навчання і з тоговністю демонструють набуті знання і вміння. Однак, якщо існують фактори, які перешкоджають успішному набуттю комунікативної компетенції не визнається або не докладається жодних зусиль щодо їх подолання, студенти досить швидко втрачають інтерес до предмету, що не сприяє їх майбутньому фаховому успіху.

Таким чином, попередженню і подоланню комунікативних бар'єрів, що виникають у студентів в процесі набуття мовної компетенції сприяють підвищення мотивації, підвищення власної самооцінки студента, вибір ним правильної навчальної стратегії, а також цілий ряд інших чинників. З іншого боку, важливою є й роль викладача, від вміння якого значною мірою залежить створення сприятливої атмосфери та побудова правильного механізму заняття.

Перераховані вище чинники не вичерпують всієї глибини даної проблеми та шляхів її подолання: подальшого вивчення вимагає питання особливостей прояву комунікативних бар'єрів в процесі роботи над різними видами мовленнєвої діяльності, наприклад, розробка чіткого алгоритму дій, спрямованих на зниження тривожності студентів, що виникає під час слухання іншомовного матеріалу та усного мовлення. Це та інші питання можуть стати предметом подальшого дослідження.

Література:

1. Яковлева Н. В. Психолого-педагогічні умови подолання комунікативних бар'єрів у процесі вивчення іноземної мови: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Н. В. Яковлева. – К., 2003. – 25 с.
2. Gardner R. Attitudes and motivation in second language learning / R. Gardner, W. Lambert. – Rowley : Newbury House, 1972.
3. Horwitz E. Language anxiety and achievement / E. Horwitz // Annual review of applied linguistics. – 2. – 2001. – P. 112–126.
4. Oxford R. Language learning strategies: What every teacher should know / R. Oxford. – Boston : Heinle & Heinle, 1990. – 342 p.

УДК 811'134.378

Н. В. Лутай, Т. П. Бесараб, В. Б. Коновалова,

НТУ «ХПІ», Національний юридичний університет ім. Я. Мудрого, м. Харків

ПИСЬМОВІ НАВИЧКИ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Ця стаття присвячена проблемам, пов'язаним з навчанням навичкам письма. Основною метою статті є аспекти дискурсу, а також розглядається ефективність повідомлень, мовних стратегій і ресурсів. Крім того, запропоновано завдання і методи проведення занять, які можуть надати новизни практиці письмових класних занять і зробити свій внесок у розвиток і зміцнення індивідуальних і соціальних ідентичностей студентів через функціонально орієнтовані тексти.

Ключові слова: когнітивні аспекти, письмові навички, інтерактивні письмові форми, формати дискурсу.

Эта статья посвящена проблемам, связанным с обучением навыкам письма. Основной целью статьи являются аспекты дискурса, а также рассматривается эффективность сообщений в целом, языковых стратегий и ресурсов. Кроме того предложены задания и методы проведения занятий, которые могут добавить новизны практике письменных классных занятий и внести свой вклад в развитие и укрепление индивидуальных и социальных идентичностей студентов через функционально ориентированные тексты.

Ключевые слова: когнитивные аспекты, письменные навыки, интерактивная письменной форме, форматы дискурса.

This article is devoted to some problems referred to teaching writing skills. The objective of the article is to highlight the discourse dimension, the effectiveness of the message as a whole, the linguistic strategies and resources. Moreover, the tasks proposed may provide an invigorating effect on classroom writing practices and contribute to the development and reinforcement of the students' individual and social identities through functionally oriented texts.

Key words: cognitive aspects, writing skills, interactive writing, discourse formats.

Постановка проблеми. Лист відіграє важливу роль в нашому особистому і професійному житті, таким чином, він стає одним з найважливіших компонентів у системі навчання англійської мови для загальних (EGP) і академічних цілей (EAP).

Аналіз досліджень та публікацій. Як вважають багато дослідників навички письма можуть розвиватися за допомогою письмових завдань на заняттях, під час роботи в групах, індивідуальної, а також в команді – кожен з цих видів робіт допомагає вдосконалити вміння писати. «Справжня легкість в листі є мистецтвом, а не випадковістю» [7, с. 49]. Різноманітні педагогічні цілі письмової мови варіюють від закріплення, навчання і наслідування (як правило, на ранніх стадіях навчання) до спілкування, швидкості мови і вивчення (на середньому і більш просунутому рівнях) [2, с. 126–135].

У цій статті ми сконцентруємося на останніх трьох цілях, а саме, спілкуванні, швидкості і вивченні, оскільки ми розглядаємо лист як інструмент для створення ідей та консолідації мовної системи, використовуючи його для комунікативних цілей в інтерактивній формі. З цієї точки зору, лист передбачає успішну передачу ідей від адресанта до адресата за допомогою тексту, і цей обмін інформацією стає потужним засобом мотивації і заохочення розвитку мовних навичок [1, с. 89–99].

Ми виступаємо за процесний підхід до навчання навичкам написання листів з початку навчання іноземної мови [7, с. 89–107], так як його соціальна спрямованість стає очевидною і підкреслює взаємодію письменник- текст-читач, таким чином, мета та аудиторія є важливими в дискурсі, в той час як функціональна розмірність комунікації посилюється. Тому студенти повинні ознайомитися з конкретними дискурсивними умовами та обмеженнями при зверненні до нових або таких, які незнайомі читачеві, ми також дотримуємося жанрового підходу до навчання письму [6, р.45–68]. Соціальні цілі комунікативного акту мають потужний вплив на текстові варіанти, які робить письменник. З цієї причини, студенти повинні бути поінформовані про безліч схем, які визначають який зміст і форму текстів їм буде потрібно відтворити. Так, підготовка до виконання завдань, включатиме роботу з автентичним матеріалом плюс ретельний аналіз дискурсу різних жанрів, перш ніж приступити до розробки своїх власних текстів. Останні аналізи сильних і слабких сторін процесу і жанрових підходів виявили зручність прийняття додаткової позиції (точки зору), яка поєднує в собі принципи обох теоретичних установок [4, р. 305–316].

У традиційній парадигмі існує упередження щодо 'the composition' і 'the essay' за рахунок інших видів письмової діяльності, а також стійке переконання, що usage краще ніж use. Ми переконані, що позитивні результати з'являються із застосуванням підходу навчання навичкам письма, орієнтованих на дискурс, щоб студенти набули хороших знань з іноземної мови в діапазоні знайомих ситуацій і мали гарну ефективність роботи – середній рівень або вище. У цьому контексті постановка завдань, що ставлять «реальні» проблеми і вимагають їх вирішення, – є складним варіантом, щоб підтримувати високу мотивацію студентів і створити у них почуття досягнення мети [11, с.198 -224]. Генеруючи і заохочуючи інтерактивний лист, а не тільки тексти як такі для читання та оцінки викладачем, студенти здобувають впевненість у собі, швидкість і автономію, і у них з'являється стимул, щоб висловити свої автентичні думки в процесі створення тексту.

Як зробити лист інтерактивним

Лист за своєю природою – це інтерактивний процес, так як він розвивається із символічної взаємодії між письменником, текстом і читачем. Створення більш «автентичних» умов, ніж завдання на традиційних заняттях, сприяє посиленню компетентності аудиторії, інтенціональності та цілеспрямованості. Плануючи твір, письменник змушений враховувати аудиторію і використовувати орієнтований на читача підхід – з тим, щоб домогтися переконливої, емоційної або цільової функції. Інтерактивність в аудиторії при навчанні навичкам письма може бути реалізована при використанні таких видів робіт:

1) Мозковий штурм за даною темою (тобто студенти працюють спільно і записують всі ідеї, які приходять на думку за даною темою). Студенти обговорюють, як певний текст може бути адаптованим до аудиторії, на яку він розрахований.

2) Спільна письмова робота (тобто студенти працюють разом, щоб написати раніше узгоджений текст). Група студентів складає і записує твір на дошці.

3) Семінар або лист на занятті

Студенти консультуються один з одним і спільно пишуть тексти, а викладач рухається навколо, слухаючи їхні коментарі, забезпечуючи зворотний зв'язок або відповідаючи на питання щодо граматичних конструкцій, лексичних одиниць, переконливості або дієвості аргументів, порядку подання інформації, організаційних аспектів, використання деталей і так далі. Викладач стежить за їх прогресом і відзначає найбільш часті питання, сумніви і неточності для подальшого навчального заняття з «аналізу помилок» ('error analysis session').

4) Дослідницька робота в групі за темою тексту.

Студенти поділяють обов'язки за різні аспекти на стадії збору інформації з певної теми. Потім вони об'єднують свої результати і працюють разом, щоб спланувати текст, який може бути колективним або індивідуальним.

5) Спільне редагування.

Студенти обмінюються першими чернетками тексту і вказують, які зміни необхідні, щоб допомогти читачеві (наприклад, краща організація, поділ на параграфи, різноманітність речень, вибір словникового запасу). Вони також можуть виступати в якості редакторів – знаходити повтори слів, граматичні недоробки, орфографічні помилки і так далі.

Всі студенти перевіряють один у одного підготовлені тексти (імена повинні бути видалені, твори можна відтворити за допомогою проєктора) для аналізу конкретних аспектів (наприклад, розвиток ідей, структура тексту, зв'язність, граматики або відповідність контексту).

Специфіка аудиторії і мети тексту для створення «реальних» ситуацій (наприклад, обмін повідомленнями електронної пошти з іншими англомовами студентами, обмін інформацією за темою, яку вивчає інша група, випуск стінгазети, пояснення правил гри, в яку потім можна зіграти, і т.п.)

Інтерактивний лист стає, таким чином, цінним, комунікативним і усвідомленим; в той же час, він дає можливість студентам постійно застосовувати свої вміння на практиці, отримати більше користі з досвіду. Щоб лист став інтерактивним від викладача вимагається увага, але у відповідь в якості нагороди – творчість та ентузіазм студентів.

Комунікативний підхід до листа передбачає систему завдань, яка стимулює взаємодію в групі, щоб максимізувати можливості студентів, удосконалити їх мовні навички і створити більш ефективне середовище для навчання [14, с. 19]. Мета завдань може варіювати, починаючи від акценту на дискурсивних навичках (вибір тематики, розташування інформації, складності висловлювань, лексичного вибору або тон тексту відповідно до етапів розвитку студентів) до більш функціональних завдань (інформування, переконання, прохання, гумор, спонукання і т. д.) Залежно від поставленого завдання і його складності, розвивається комбінація навичок, щоб у процесі «чернетка-написання-перегляд» аудіювання, говоріння, читання і письмо перетиналися і перепліталися, включаючи роздум, бесіду, звернення до джерел, виконання дослідженнями, спільне редагування, взаємодію в групах тощо. У деяких випадках, культурні аспекти використовуються у грі, і студентам, можливо, буде потрібна допомога, щоб ознайомитися з конкретними умовами та обмеженнями в культурі мови, що вивчається: ключові елементи – це чітко визначений зміст і відповідна риторична схема. У всіх випадках, ситуація повинна бути ясна студентам, щоб вони могли визначити ролі, умови, вплив на співрозмовника і стандарти, які повинні бути досягнуті. Завдання, які ми пропонуємо нижче, відносяться до реальної діяльності, і студенти, як правило, стикаються з ними в повсякденному житті. Ці завдання відображають деякі канонічні «домашні» жанри, зокрема у форматі дискурсу – офіційні і неофіційні листи, думки і розповіді – все, що сприяє досягненню справжньої комунікативної мети.

Завдання: написання для різних аудиторій, цілей і ролей

Ці завдання вимагають активізацію стратегій на винахідливість і спритність. Вони риторичні в своїй основі, оскільки тягнуть за собою поглиблений аналіз багатьох критеріїв дискурсу, таких як аудиторія, цілі та формат. Крім того, вони також пов'язані з інтуїцією, а також раціональними інтелектуальними здібностями швидше рекурсивним, а не лінійним чином: студенти повинні розглядати різні аспекти своїх мовних знань і використовувати їх для передачі тих значень, які вони хотіли висловити.

1. A Letter to the English Teacher

Цей лист підходить для всіх рівнів володіння мовою, так як студенти вкажуть дані щодо їх потреб та інтересів на початку курсу, а також оцінки їх прогресу в кінці курсу навчання. Викладач отримує цікавий зворотний зв'язок, орієнтований на кожного окремого студента, завдяки чому має можливість внести зміни, і поліпшити наповнення курсу і методичні прийоми. Крім того, це є сильною мотивацією для студентів.

[Beginning of the term.] Write a letter to your language teacher. In it, introduce yourself and provide some information about your likes and interests. State your objectives and expectations from this course.

[Mid-term evaluation] Write a letter to your language teacher. In it, evaluate your linguistic experience so far this year. State the most interesting or valuable aspect of the course. Also provide some topics that you would like to cover this year, which skills you would like to reinforce, which activity was the most interesting and which was the least attractive.

[End-of-term evaluation] Write a letter to your language teacher. In it, provide your personal comments about the course and the development of your EFL skills. If you were the teacher, what would you do differently?

2. Sending a Letter Abroad

Це завдання легко адаптувати до будь-якої іншої ситуації, наприклад, якщо студенти збираються продовжити навчання в англійській країні.

Would you like to get up-to-date information about intensive English programs in the USA or in the UK? Here are some addresses. Write a letter asking for information on the courses offered, their description, duration, costs, accommodation facilities, application procedures and any other detail that you consider relevant.

3. Writing a Letter to the Author of a Story

Розповіді стимулюють вивчення потенційних можливостей мовної системи, і в даний час є звичайною практикою в англійських навчальних центрах. Після детального аналізу структури тексту і загального сенсу, пишеться короткий виклад та інсценування, наприклад, додаткове завдання може включати лист автору і відповідь з коментарями про те, що студенти відчували після прочитання розповіді.

After reading *The Fun They Had*, write a letter to the author, Isaac Asimov, expressing your views on it. Explain your feelings towards the main character and provide your opinion about the central theme of the story.

The Fun They Had is about a student, Margie, who lives in the year 2155 and has a computer as a teacher. Everything goes on well until the day when she finds a book about school in the past.

4. Films

Тут можна почати з фільму, який оповідає про любов і людські відносини. Після ретельного обговорення місцезнаходження персонажів, аналізу обставин, головних подій і так далі, студентів просять встановити зв'язок між історією та ними самими. Акцент робиться на критичних та аналітичних навичках при передачі роздумів про свої власні переживання, почуття та ідеї.

Four Weddings and a Funeral

Choose one of the following topics and write 100-150 words. Your production will be shared with your classmates.

The perfect match / the ideal partner / the other half

Have you found him/her? Qualities you look for? Ways to find out if you like or love somebody: physical attraction? Intellectual communion? Just a look? Energy?

Your first boyfriend/girlfriend: How did it all start? Was it similar to the film in any way?

Write about your first meeting with the person you now love or like very much. Describe the situation and your first impressions.

If you are already married, tell us about your wedding day. If you are single, tell us about your expectations: Religious ceremony? White dress? Big party? Honeymoon on the Caribbean? Secret marriage: just you and your partner? Blue jeans? No party? Honeymoon by a river? List of gifts? Money as a gift? No marriage at all? Do you believe in eternal love, i.e. that you will love your partner and that he/she will love you till death separates you? Is it possible or is it just a human law to organize society in a better and perhaps, simpler way?

5. Providing an Alternative Ending

Цей вид письмової роботи передбачає обговорення незрозумілих питань на занятті, перетворення семантичних фігур розглянутого тексту, а також оцінки ситуації в кінці і подальше припущення щодо того, яким може бути подальший зміст оповідання. Навички, які беруть участь у цьому завданні: читання, говоріння та письмо.

